

Numerické řešení diferenciálních rovnic

Omezení: obyčejné (nikoli parciální) diferenciální rovnice, Cauchyho počáteční úloha, pouze jedna diferenciální rovnice 1. řádu

Numerické řešení diferenciálních rovnic

Omezení: obyčejné (nikoli parciální) diferenciální rovnice, Cauchyho počáteční úloha, pouze jedna diferenciální rovnice 1. řádu

Úloha: Na intervalu $\langle x_0, x_n \rangle$ máme řešit diferenciální rovnici

$$y'(x) = f(x, y(x))$$

s počáteční podmínkou

$$y(x_0) = y_0 ,$$

kde f (**pravá strana diferenciální rovnice**) je funkce dvou reálných proměnných a $y_0 \in \mathbb{R}$.

Numerické řešení diferenciálních rovnic

Omezení: obyčejné (nikoli parciální) diferenciální rovnice, Cauchyho počáteční úloha, pouze jedna diferenciální rovnice 1. řádu

Úloha: Na intervalu $\langle x_0, x_n \rangle$ máme řešit diferenciální rovnici

$$y'(x) = f(x, y(x))$$

s počáteční podmínkou

$$y(x_0) = y_0,$$

kde f (**pravá strana diferenciální rovnice**) je funkce dvou reálných proměnných a $y_0 \in \mathbb{R}$.

Poznámka: Pokud f nezávisí na y , tj. $f(x, y) = g(x)$, dostáváme numerickou integraci jako speciální případ řešení diferenciální rovnice

$$y'(x) = g(x)$$

Existence a jednoznačnost řešení

Není obecně zaručena:

Příklad: Uvažujme diferenciální rovnici s počáteční podmínkou:

$$y'(x) = \sqrt[3]{y(x)}, \quad y(0) = 0,$$

kde třetí odmocninu považujeme za reálnou funkci definovanou i pro záporný argument. Má řešení např. $y(x) = 0$ a $y(x) = \pm \left(\frac{2}{3}x\right)^{\frac{3}{2}}$.

Existence a jednoznačnost řešení

Není obecně zaručena:

Příklad: Uvažujme diferenciální rovnici s počáteční podmínkou:

$$y'(x) = \sqrt[3]{y(x)}, \quad y(0) = 0,$$

kde třetí odmocninu považujeme za reálnou funkci definovanou i pro záporný argument. Má řešení např. $y(x) = 0$ a $y(x) = \pm \left(\frac{2}{3}x\right)^{\frac{3}{2}}$.

Věta: Nechť funkce f je definovaná a spojitá na $\langle x_0, x_n \rangle \times \mathbb{R}$ (tj. pro všechna $x \in \langle x_0, x_n \rangle$, $y \in \mathbb{R}$).

Nechť je splněna **Lipschitzova podmínka**

$$\exists L \in \mathbb{R} \quad \forall x \in \langle x_0, x_n \rangle \quad \forall y_1, y_2 \in \mathbb{R} : |f(x, y_1) - f(x, y_2)| \leq L |y_1 - y_2|.$$

Pak řešení naší úlohy na intervalu $\langle x_0, x_n \rangle$ existuje a je jednoznačné.

Existence a jednoznačnost řešení

Není obecně zaručena:

Příklad: Uvažujme diferenciální rovnici s počáteční podmínkou:

$$y'(x) = \sqrt[3]{y(x)}, \quad y(0) = 0,$$

kde třetí odmocninu považujeme za reálnou funkci definovanou i pro záporný argument. Má řešení např. $y(x) = 0$ a $y(x) = \pm \left(\frac{2}{3}x\right)^{\frac{3}{2}}$.

Věta: Nechť funkce f je definovaná a spojitá na $\langle x_0, x_n \rangle \times \mathbb{R}$ (tj. pro všechna $x \in \langle x_0, x_n \rangle$, $y \in \mathbb{R}$).

Nechť je splněna **Lipschitzova podmínka**

$$\exists L \in \mathbb{R} \ \forall x \in \langle x_0, x_n \rangle \ \forall y_1, y_2 \in \mathbb{R} : |f(x, y_1) - f(x, y_2)| \leq L |y_1 - y_2|.$$

Pak řešení naší úlohy na intervalu $\langle x_0, x_n \rangle$ existuje a je jednoznačné.

Postačující podmínka: $\frac{\partial f}{\partial y}$ spojitá a omezená na $\langle x_0, x_n \rangle \times \mathbb{R}$.

Interpretace úlohy a princip řešení

Poznámka: Ekvivalentní formulace úlohy: řešení

$$y(x) = y_0 + \int_{x_0}^x f(t, y(t)) dt$$

Ize chápat jako integrál (neznámé) funkce $g(t) = f(t, y(t))$ jedné proměnné nebo křivkový integrál známé funkce f přes (neznámou) křivku s parametrizací $(t, y(t))$, $t \in \langle x_0, x_n \rangle$.

Interpretace úlohy a princip řešení

Poznámka: Ekvivalentní formulace úlohy: řešení

$$y(x) = y_0 + \int_{x_0}^x f(t, y(t)) dt$$

Ize chápat jako integrál (neznámé) funkce $g(t) = f(t, y(t))$ jedné proměnné nebo křivkový integrál známé funkce f přes (neznámou) křivku s parametrizací $(t, y(t))$, $t \in \langle x_0, x_n \rangle$.

Interval $\langle x_0, x_n \rangle$ rozdělíme na n dílčích intervalů délky $h = (x_n - x_0)/n$. Získáme **uzlové body** $x_i = x_0 + ih$, $i = 0, \dots, n$.

Správné hodnoty řešení v uzlových bodech, $y(x_i)$, nahradíme odhady y_i .

Hodnoty pravé strany: $f_i = f(x_i, y_i)$.

Obecný postup řešení

Generujeme posloupnost y_i , $i = 0, \dots, n$. V kroku $i + 1$ počítáme z odhadů $y_0, \dots, y_i$ odhad y_{i+1} . Přesné řešení:

$$y(x_{i+1}) - y(x_i) = \int_{x_i}^{x_{i+1}} f(t, y(t)) dt$$

odhadujeme pomocí

$$\Delta y_i = y_{i+1} - y_i \approx \int_{x_i}^{x_{i+1}} f(t, y(t)) dt .$$

$$y_{i+1} = y_i + \Delta y_i .$$

Jednotlivé metody se liší pouze odhadem Δy_i .

Rungovy-Kuttovy metody 1: Eulerova metoda

Je zobecněním metody levého odhadu; funkci $f(t, y(t))$ nahrazujeme její hodnotou $f(x_i, y_i)$ v bodě x_i

$$\Delta y_i = \int_{x_i}^{x_{i+1}} f(x_i, y_i) dt = h f(x_i, y_i) ,$$
$$y_{i+1} = y_i + h f(x_i, y_i) = y_i + h f_i .$$

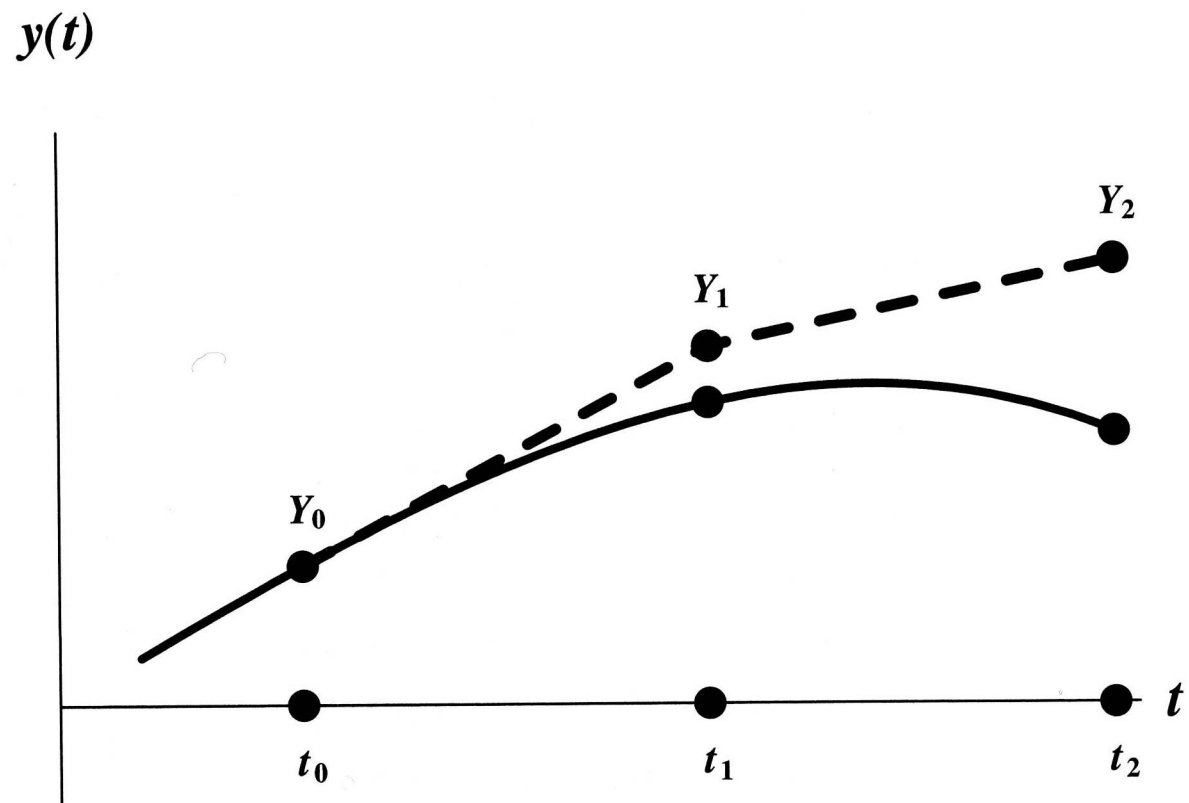
Rungovy-Kuttovy metody 1: Eulerova metoda

Je zobecněním metody levého odhadu; funkci $f(t, y(t))$ nahrazujeme její hodnotou $f(x_i, y_i)$ v bodě x_i

$$\Delta y_i = \int_{x_i}^{x_{i+1}} f(x_i, y_i) dt = h f(x_i, y_i) ,$$
$$y_{i+1} = y_i + h f(x_i, y_i) = y_i + h f_i .$$

Geometrický význam: $f_i = f(x_i, y_i)$ je směrnice úsečky vedené body (x_i, y_i) , (x_{i+1}, y_{i+1}) .

The Euler method approximation

Příklad:

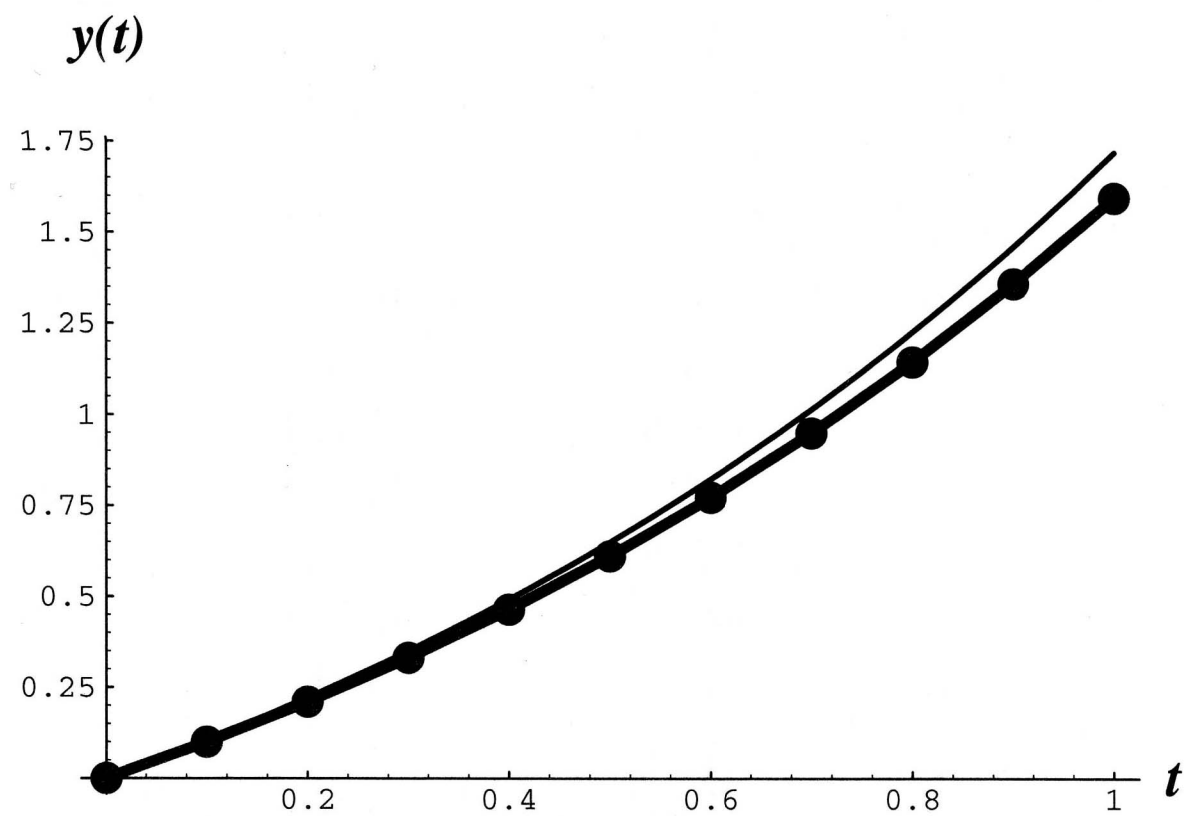
$$\begin{cases} y' = y + 1, \\ y(0) = 0, \end{cases}$$

$$Y_{n+1} = Y_n + 0.1(Y_n + 1),$$

$$Y_1 = Y_0 + 0.1(Y_0 + 1) = 0.1$$

$$Y_2 = Y_1 + 0.1(Y_1 + 1) = 0.1 + 0.1(1.1) = 0.21.$$

n	t_n	Y_n	$y_{\text{exact}}(t_n)$
0	0.0	0.0	0.0
1	0.1	0.1	0.10517
2	0.2	0.21	0.22140
3	0.3	0.331	0.34986
4	0.4	0.4641	0.49182
5	0.5	0.61050	0.64872
6	0.6	0.77156	0.82212
7	0.7	0.94871	1.01375
8	0.8	1.14359	1.22554
9	0.9	1.35795	1.45960
10	1.0	1.59370	1.71828

Odhad chyby

Taylorův rozvoj funkce y se středem v x_0 vyhodnotíme v bodě x_1 :

$$y(x_1) = y(x_0) + h y'(x_0) + \frac{h^2}{2} y''(\xi),$$

kde $\xi \in \langle x_0, x_1 \rangle$.

$$y(x_1) = \underbrace{y(x_0) + h f(x_0, y_0)}_{y_1} + \frac{h^2}{2} y''(\xi),$$

$$y(x_1) - y_1 = \frac{h^2}{2} y''(\xi).$$

Chyba na konci prvního kroku je úměrná h^2 .

V dalších krocích vycházíme z počáteční podmínky, která není přesná.

Přesto lze za jistých podmínek odvodit, že chyba je zhruba úměrná h^2 a počtu kroků $n = \frac{x_n - x_0}{h}$.

Chyba na konci daného intervalu je úměrná $\frac{1}{h} h^2 = h \Rightarrow$ metoda 1. řádu.

Rungovy-Kuttovy metody 2: První modifikace

Eulerovy metody

Je zobecněním obdélníkové metody; funkci $f(t, y(t))$ v ní nahradíme opět hodnotou v bodě $\frac{x_i + x_{i+1}}{2} = x_i + \frac{h}{2}$. Jako druhý argument funkce f použijeme výsledek pomocného kroku poloviční délky (Eulerovou metodou):

$$\eta_i = y_i + \frac{h}{2} f_i .$$

$$f(t, y(t)) \approx f\left(x_i + \frac{h}{2}, \eta_i\right)$$

$$\Delta y_i = \int_{x_i}^{x_{i+1}} f\left(x_i + \frac{h}{2}, \eta_i\right) dt = h f\left(x_i + \frac{h}{2}, \eta_i\right) .$$

Metoda 2. řádu.

Rungovy-Kuttovy metody 3: Druhá modifikace

Eulerovy metody (Heunova metoda)

Je zobecněním lichoběžníkové metody integrace; funkci $f(t, y(t))$ nahradíme lineární funkcí, proloženou hodnotami v krajních bodech intervalu:

v x_i : $f_i = f(x_i, y_i)$,

v x_{i+1} : neznalost y -ové souřadnice řešíme pomocným krokem (délky h Eulerovou metodou):

$$\theta_i = y_i + h f_i .$$

Funkci $f(t, y(t))$ nahradíme lineární funkcí, jejíž graf prochází body $(x_i, f(x_i, y_i))$, $(x_{i+1}, f(x_{i+1}, \theta_i))$.

$$\Delta y_i = \frac{h}{2} (f(x_i, y_i) + f(x_{i+1}, \theta_i)) .$$

Metoda 2. řádu.

Příklad:

$$\begin{cases} y' = 5 - t^2 y^3, \\ y(0) = 0, \end{cases}$$

$$f(t, Y) = 5 - t^2 Y^3$$

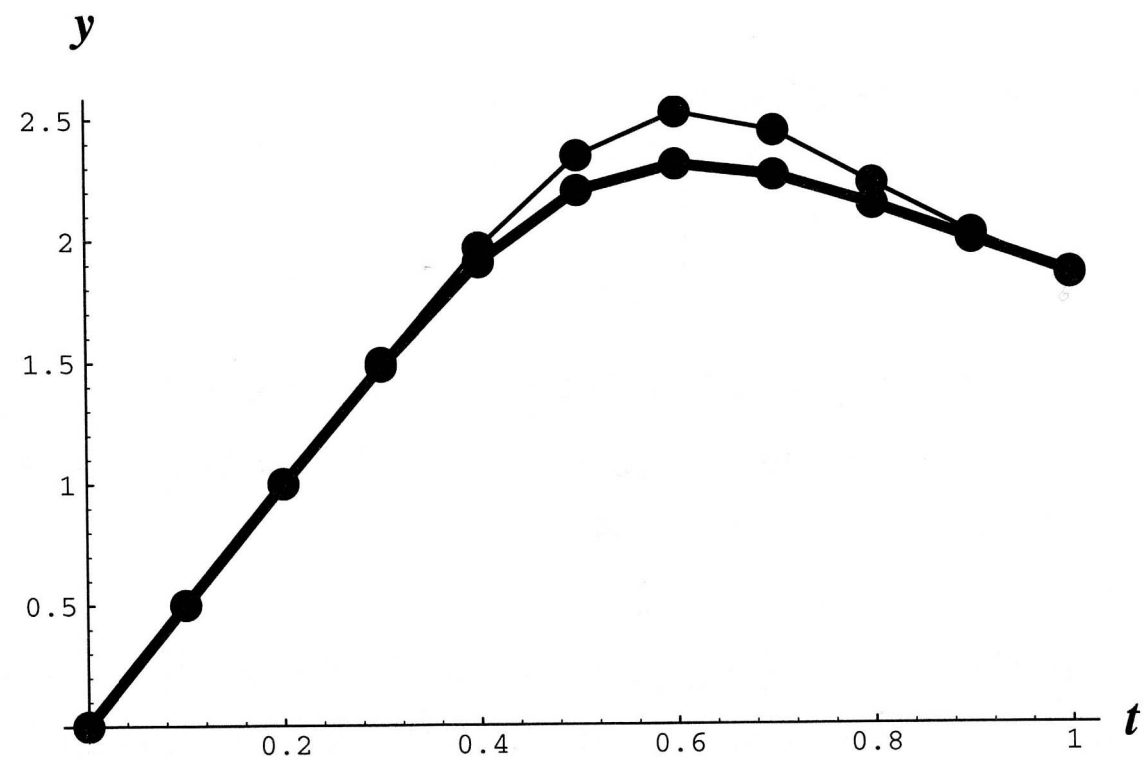
$$f(t_n, Y_n) = Y_n + h(5 - t_n^2 Y_n^3)$$

$$f(t_{n+1}, Y_n + h f(t_n, Y_n)) = f(t_n + h, Y_n + h(5 - t_n^2 Y_n^3))$$

$$= 5 - (t_n + h)^2 (Y_n + h(5 - t_n^2 Y_n^3))^3.$$

$$Y_{n+1} = Y_n + \frac{h}{2} \left(10 - t_n^2 Y_n^3 - (t_n + h)^2 (Y_n + h(5 - t_n^2 Y_n^3))^3 \right)$$

t	Y_n (Euler)	Y_n (Heun)
0.0	0.0	0.0
0.1	0.50000	0.49994
0.2	0.99987	0.99788
0.3	1.49588	1.48089
0.4	1.96575	1.90680
0.5	2.34422	2.20007
0.6	2.52216	2.30745
0.7	2.44457	2.26215
0.8	2.22875	2.14016
0.9	2.02021	1.99622
1.0	1.85236	1.85650

Rungovy-Kuttovy metody 4: Rungova-Kuttova metoda 4. řádu

Je zobecněním Simpsonovy metody; nejprve vypočteme pomocné body a hodnoty pravé strany v nich,

$$k_{i,1} = f(x_i, y_i),$$

$$k_{i,2} = f\left(x_i + \frac{h}{2}, y_i + \frac{h}{2} k_{i,1}\right),$$

$$k_{i,3} = f\left(x_i + \frac{h}{2}, y_i + \frac{h}{2} k_{i,2}\right),$$

$$k_{i,4} = f(x_i + h, y_i + h k_{i,3}).$$

Integrál nahradíme lineární kombinací těchto hodnot:

$$\Delta y_i = \frac{h}{6} (k_{i,1} + 2k_{i,2} + 2k_{i,3} + k_{i,4}).$$

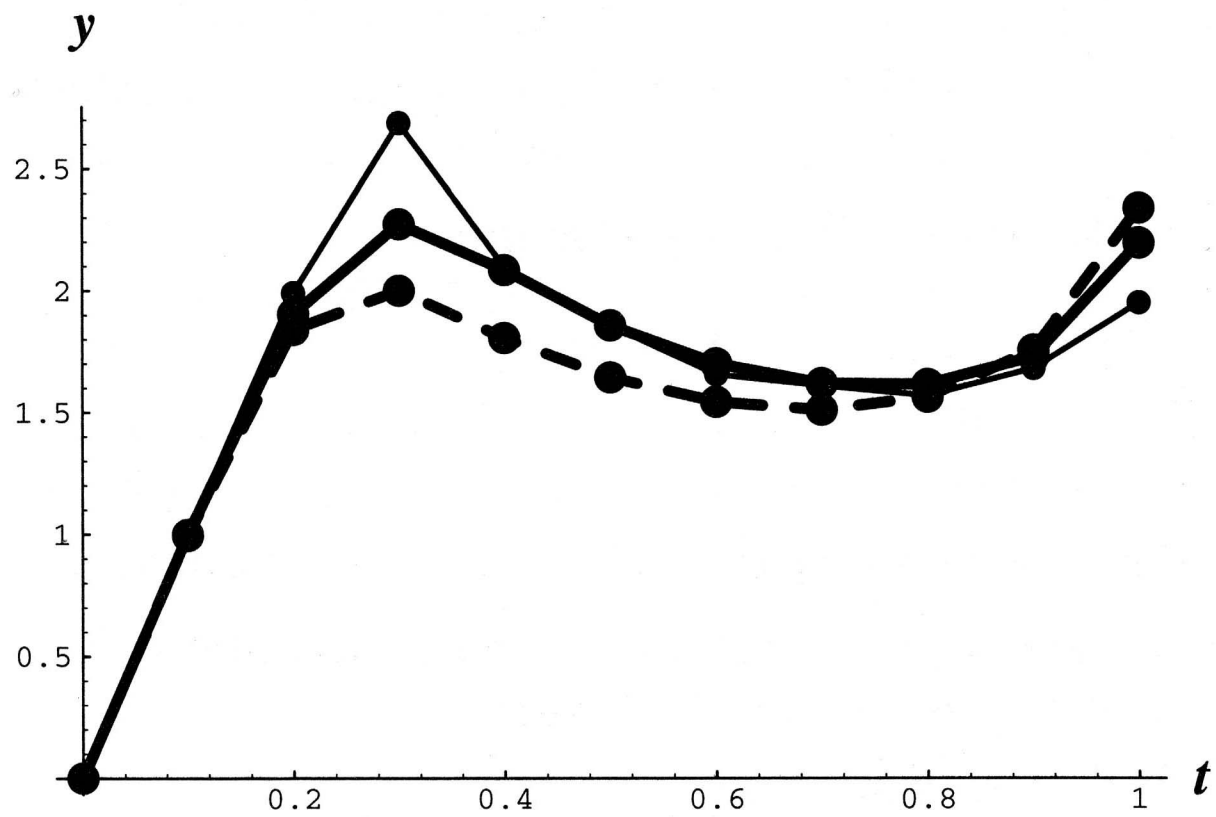
Příklad:

$$\begin{cases} y' = 10(1 - t^2 y^3 + t^4 y^3), \\ y(0) = 0, \end{cases}$$
$$f(t, y) = 10(1 - t^2 y^3 + t^4 y^3)$$

$$a_{1,0} = f(0, 0) = 10, \quad a_{2,0} = f(0.05, 0.05 \times 10) = 9.99688,$$
$$a_{3,0} = f(0.05, 0.05 \times 9.99688) = 9.99688, \quad a_{4,0} = f(0.1, 0.1 \times 9.99688) = 9.90109.$$

$$Y_1 = 0.0166667(a_{1,0} + 2a_{2,0} + 2a_{3,0} + a_{4,0}) = 0.998144.$$

n	t_n	Y_n (Euler)	Y_n (Heun)	Y_n (Runge-Kutta)
0	0.0	0.0	0.0	0.0
1	0.1	1.0	0.99505	0.99814
2	0.2	1.99010	1.83994	1.90323
3	0.3	2.68744	1.99998	2.27305
4	0.4	2.09780	1.80606	2.08513
5	0.5	1.85703	1.64398	1.85736
6	0.6	1.65626	1.54332	1.70104
7	0.7	1.60945	1.50988	1.61893
8	0.8	1.56762	1.56258	1.61459
9	0.9	1.68005	1.75588	1.72850
10	1.0	1.95025	2.33931	2.19565

Rungovy-Kuttovy metody 5: Obecné

Rungovy-Kuttovy metody

Odhadují integrál $\int_{x_i}^{x_{i+1}} f(t, y(t)) dt$ z několika hodnot funkce f v bodech, získaných z výchozích hodnot x_i, y_i a pomocných kroků. Tyto hodnoty jsou zkombinovány tak, aby se vykompenzovaly chyby nejnižších řádů.

Vícekrokové metody

Metody

- ◆ jednokrokové: využívají x_i, y_i a $f_i = f(x_i, y_i)$
(např. Rungeovy-Kuttovy),

Vícekové metody

Metody

- ♦ jednokrokové: využívají x_i, y_i a $f_i = f(x_i, y_i)$ (např. Rungeovy-Kuttovy),
- ♦ vícekové: využívají i výsledky předcházejících kroků, tj. x_j, y_j a $f_j = f(x_j, y_j)$, $j = i, i - 1, \dots, i - s + 1$ (pro s -krokovou metodu).

Vícekové metody dovolují zvýšit řád metody bez pomocných kroků.

Nicméně k nastartování s -krokové metody potřebujeme s hodnot $y_0, y_1, \dots, y_{s-1}$. Ty získáváme **startovací metodou** (některou z jednokrokových metod).

Adamsovy-Bashforthovy metody (explicitní)

s hodnotami pravé strany $f_i, f_{i-1}, \dots, f_{i-s+1}$

v uzlových bodech $x_i, x_{i-1}, \dots, x_{i-s+1}$

proložíme interpolační polynom φ_i a ten integrujeme místo $f(t, y(t))$:

$$\Delta y_i = \int_{x_i}^{x_{i+1}} \varphi_i(t) dt .$$

Není potřeba počítat φ_i , neboť

$$\Delta y_i = h \sum_{j=0}^{s-1} w_j f_{i-j} ,$$

kde w_j jsou předem známé koeficienty.

Polynomem nahrazujeme pravou stranu, $f(t, y(t))$, nikoli řešení, $y(t)$!

Pro $s = 1$:

$\varphi_i = f_i$ je konstantní $\Rightarrow$ Eulerova metoda.

Pro $s = 1$:

$\varphi_i = f_i$ je konstantní $\Rightarrow$ Eulerova metoda.

Pro $s = 2$:

φ_i je lineární polynom proložený body (x_i, f_i) , (x_{i-1}, f_{i-1}) ,

$$\varphi_i(t) = f_i + \frac{f_i - f_{i-1}}{h} (t - x_i)$$
$$\Delta y_i = \int_{x_i}^{x_{i+1}} \varphi_i(t) dt = h f_i + \frac{h}{2} (f_i - f_{i-1}) = \frac{h}{2} (3f_i - f_{i-1}).$$

Pro $s = 1$:

$\varphi_i = f_i$ je konstantní $\Rightarrow$ Eulerova metoda.

Pro $s = 2$:

φ_i je lineární polynom proložený body (x_i, f_i) , (x_{i-1}, f_{i-1}) ,

$$\varphi_i(t) = f_i + \frac{f_i - f_{i-1}}{h} (t - x_i)$$
$$\Delta y_i = \int_{x_i}^{x_{i+1}} \varphi_i(t) dt = h f_i + \frac{h}{2} (f_i - f_{i-1}) = \frac{h}{2} (3f_i - f_{i-1}).$$

Pro $s = 3$:

$$\Delta y_i = \frac{h}{12} (23f_i - 16f_{i-1} + 5f_{i-2}),$$

Pro $s = 1$:

$\varphi_i = f_i$ je konstantní $\Rightarrow$ Eulerova metoda.

Pro $s = 2$:

φ_i je lineární polynom proložený body (x_i, f_i) , (x_{i-1}, f_{i-1}) ,

$$\varphi_i(t) = f_i + \frac{f_i - f_{i-1}}{h} (t - x_i)$$

$$\Delta y_i = \int_{x_i}^{x_{i+1}} \varphi_i(t) dt = h f_i + \frac{h}{2} (f_i - f_{i-1}) = \frac{h}{2} (3f_i - f_{i-1}).$$

Pro $s = 3$:

$$\Delta y_i = \frac{h}{12} (23f_i - 16f_{i-1} + 5f_{i-2}),$$

Pro $s = 4$:

$$\Delta y_i = \frac{h}{24} (55f_i - 59f_{i-1} + 37f_{i-2} - 9f_{i-3}).$$

Řád metody je s = počet bodů použitých v aproximaci.

Řád metody je s = počet bodů použitých v aproximaci.

Výhoda:

- ◆ jednoduchost

Řád metody je s = počet bodů použitých v aproximaci.

Výhoda:

- ♦ jednoduchost

Nevýhody:

- ♦ různá znaménka koeficientů ($\Rightarrow$ zaokrouhlovací chyby)
- ♦ chyba metody způsobená extrapolací polynomem

$\Rightarrow$ snaha vyhnout se extrapolaci

Adamsovy-Moultonovy metody (implicitní)

Pravou stranu $f(t, y(t))$ aproximujeme interpolačním polynomem φ_i proloženým hodnotami $f_i, f_{i-1}, \dots, f_{i-s+1}$ a hodnotou v bodě x_{i+1} , tj.
$$f_{i+1} = f(x_{i+1}, y_{i+1}) .$$

Adamsovy-Moultonovy metody (implicitní)

Pravou stranu $f(t, y(t))$ aproximujeme interpolačním polynomem φ_i proloženým hodnotami $f_i, f_{i-1}, \dots, f_{i-s+1}$ a hodnotou v bodě x_{i+1} , tj.
 $f_{i+1} = f(x_{i+1}, y_{i+1})$.

Opět se redukuje na tvar

$$y_{i+1} - y_i = \Delta y_i = h \sum_{j=-1}^{s-1} w_j f_{i-j} ,$$

kde w_j jsou předem vypočtené koeficienty (zde jiné).

Adamsovy-Moultonovy metody (implicitní)

Pravou stranu $f(t, y(t))$ aproximujeme interpolačním polynomem φ_i proloženým hodnotami $f_i, f_{i-1}, \dots, f_{i-s+1}$ a hodnotou v bodě x_{i+1} , tj. $f_{i+1} = f(x_{i+1}, y_{i+1})$.

Opět se redukuje na tvar

$$y_{i+1} - y_i = \Delta y_i = h \sum_{j=-1}^{s-1} w_j f_{i-j},$$

kde w_j jsou předem vypočtené koeficienty (zde jiné).

Dostáváme rovnici

$$y_{i+1} = y_i + h w_{-1} f(x_{i+1}, y_{i+1}) + h \sum_{j=0}^{s-1} w_j f_{i-j}$$

pro neznámou hodnotu y_{i+1} , která je tímto určena **implicitně**.

Pro $s = 1$: φ_i je lineární polynom proložený body (x_i, f_i) , (x_{i+1}, f_{i+1}) , tj.

$$\varphi_i(t) = f_i + \frac{f_{i+1} - f_i}{h} (t - x_i) .$$

$$\Delta y_i = \int_{x_i}^{x_{i+1}} \varphi_i(t) dt = \frac{h}{2} (f_{i+1} + f_i) ,$$

po dosazení $f_{i+1} = f(x_{i+1}, y_{i+1})$

$$y_{i+1} - y_i = \frac{h}{2} (f(x_{i+1}, y_{i+1}) + f_i) .$$

Pro $s = 1$: φ_i je lineární polynom proložený body (x_i, f_i) , (x_{i+1}, f_{i+1}) , tj.

$$\varphi_i(t) = f_i + \frac{f_{i+1} - f_i}{h} (t - x_i) .$$

$$\Delta y_i = \int_{x_i}^{x_{i+1}} \varphi_i(t) dt = \frac{h}{2} (f_{i+1} + f_i) ,$$

po dosazení $f_{i+1} = f(x_{i+1}, y_{i+1})$

$$y_{i+1} - y_i = \frac{h}{2} (f(x_{i+1}, y_{i+1}) + f_i) .$$

Pro $s = 2$:

$$\Delta y_i = \frac{h}{12} (5f(x_{i+1}, y_{i+1}) + 8f_i - f_{i-1}) ,$$

Pro $s = 1$: φ_i je lineární polynom proložený body (x_i, f_i) , (x_{i+1}, f_{i+1}) , tj.

$$\varphi_i(t) = f_i + \frac{f_{i+1} - f_i}{h} (t - x_i) .$$

$$\Delta y_i = \int_{x_i}^{x_{i+1}} \varphi_i(t) dt = \frac{h}{2} (f_{i+1} + f_i) ,$$

po dosazení $f_{i+1} = f(x_{i+1}, y_{i+1})$

$$y_{i+1} - y_i = \frac{h}{2} (f(x_{i+1}, y_{i+1}) + f_i) .$$

Pro $s = 2$:

$$\Delta y_i = \frac{h}{12} (5f(x_{i+1}, y_{i+1}) + 8f_i - f_{i-1}) ,$$

Pro $s = 3$:

$$\Delta y_i = \frac{h}{24} (9f(x_{i+1}, y_{i+1}) + 19f_i - 5f_{i-1} + f_{i-2}) .$$

Řád metody je $s + 1$ = počet bodů použitých v aproximaci.

Řád metody je $s + 1$ = počet bodů použitých v aproximaci.

Výhoda:

- ♦ vyšší přesnost

Řád metody je $s + 1$ = počet bodů použitých v aproximaci.

Výhoda:

- ♦ vyšší přesnost

Nevýhody:

- ♦ obtížné řešení implicitní rovnice (zřídka možné exaktně, numerické řešení zvyšuje složitost)
  - ♦ i chyba metody způsobená interpolací polynomem může být značná
-

Metody prediktor-korektor

Základem je **korektor**, což je některá z implicitních metod, v níž se příslušná rovnice řeší numericky.

V j -té iteraci z ní vypočítáme odhad $y_{i+1,j}$ hodnoty y_{i+1} , přičemž na pravé straně použijeme odhad $y_{i+1,j-1}$ získaný v předchozí iteraci.

$$y_{i+1,j} = y_i + h \sum_{j=0}^{s-1} w_j f_{i-j} + h w_{-1} f(x_{i+1}, y_{i+1,j-1}).$$

Počáteční odhad $y_{i+1,0}$ najdeme z výsledků předchozích kroků (event. z počátečních podmínek) jinou metodou, zvanou **prediktor**, např. některou z explicitních metod.

Řídicí mechanismus

P = prediktor (**Predictor**)

C = korektor (**Corrector**)

E = vyhodnocení pravé strany (**Evaluation**)

Nejčastější možnosti:

- ♦ cyklus korektoru provádět tak dlouho, dokud není rozdíl $y_{i+1,j} - y_{i+1,j-1}$ dostatečně malý,
  - ♦ konstantní počet k opakování korektoru, $P(EC)^kE$,
  - ♦ jediný průchod korektorem, PECE.
-

Adamsovy metody

Prediktor: Adamsova-Bashforthova metoda

Korektor: Adamsova-Moultonova metoda

Příklad: Nejjednodušší varianta Adamsovy metody, $s = 1$:

Prediktor: Eulerova metoda (1. řádu)

$$y_{i+1,0} = y_i + h f_i .$$

Korektor: Adamsova-Moultonova metoda 2. řádu

$$y_{i+1,j+1} = y_i + \frac{h}{2} \left(f_i + f(x_{i+1}, y_{i+1,j}) \right) .$$

Adamsovy metody

Prediktor: Adamsova-Bashforthova metoda

Korektor: Adamsova-Moultonova metoda

Příklad: Nejjednodušší varianta Adamsovy metody, $s = 1$:

Prediktor: Eulerova metoda (1. řádu)

$$y_{i+1,0} = y_i + h f_i .$$

Korektor: Adamsova-Moultonova metoda 2. řádu

$$y_{i+1,j+1} = y_i + \frac{h}{2} \left(f_i + f(x_{i+1}, y_{i+1,j}) \right) .$$

Volba startovací metody (jejího řádu)

Adamsovy metody

Prediktor: Adamsova-Bashforthova metoda

Korektor: Adamsova-Moultonova metoda

Příklad: Nejjednodušší varianta Adamsovy metody, $s = 1$:

Prediktor: Eulerova metoda (1. řádu)

$$y_{i+1,0} = y_i + h f_i .$$

Korektor: Adamsova-Moultonova metoda 2. řádu

$$y_{i+1,j+1} = y_i + \frac{h}{2} \left(f_i + f(x_{i+1}, y_{i+1,j}) \right) .$$

Volba startovací metody (jejího řádu)

Volba kroku

Richardsonova extrapolace při řešení diferenciálních rovnic

$\tilde{y}(x, h)$ ... numerické řešení v bodě x , získané s krokem h

$\tilde{y}(x, 2h)$ ... numerické řešení v bodě x , získané s krokem $2h$

(zde $q = 2$)

Chyba odhadu $\tilde{y}(x, h)$ bude zhruba $2^p \times$ menší než chyba odhadu $\tilde{y}(x, 2h)$

$\Rightarrow$ **odhad chyby výsledku $\tilde{y}(x, h)$ metodou polovičního kroku:**

$$\tilde{y}(x, h) - y(x) \approx \frac{1}{2^p - 1}(\tilde{y}(x, 2h) - \tilde{y}(x, h)) .$$

Odhad výsledku zpřesněný Richardsonovou extrapolací:

$$y(x) \approx \tilde{y}(x, h) + \frac{1}{2^p - 1}(\tilde{y}(x, h) - \tilde{y}(x, 2h)) .$$

Richardsonova extrapolace při řešení diferenciálních rovnic

$\tilde{y}(x, h)$ ... numerické řešení v bodě x , získané s krokem h

$\tilde{y}(x, 2h)$ ... numerické řešení v bodě x , získané s krokem $2h$

(zde $q = 2$)

Chyba odhadu $\tilde{y}(x, h)$ bude zhruba $2^p \times$ menší než chyba odhadu $\tilde{y}(x, 2h)$

$\Rightarrow$ **odhad chyby výsledku $\tilde{y}(x, h)$ metodou polovičního kroku:**

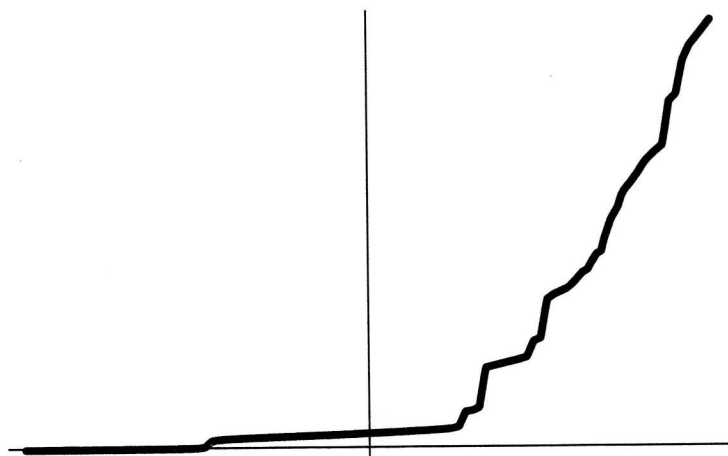
$$\tilde{y}(x, h) - y(x) \approx \frac{1}{2^p - 1}(\tilde{y}(x, 2h) - \tilde{y}(x, h)) .$$

Odhad výsledku zpřesněný Richardsonovou extrapolací:

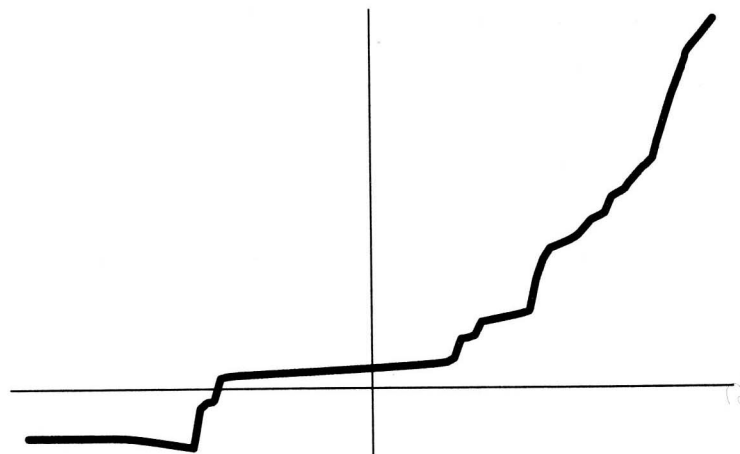
$$y(x) \approx \tilde{y}(x, h) + \frac{1}{2^p - 1}(\tilde{y}(x, h) - \tilde{y}(x, 2h)) .$$

Richardsonova extrapolace

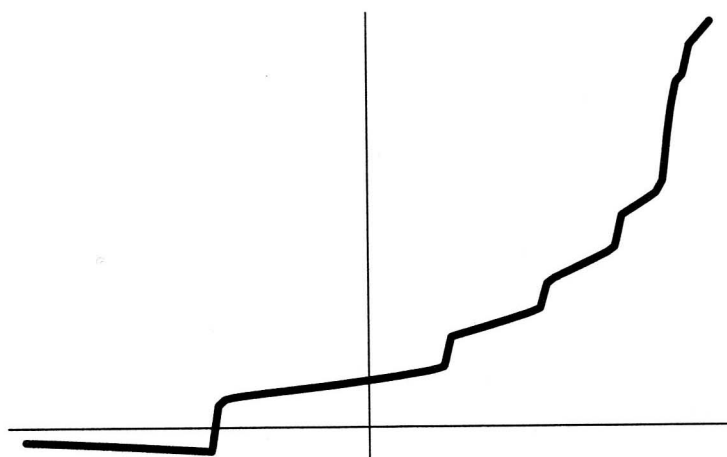
- ◆ pasivní
- ◆ aktivní

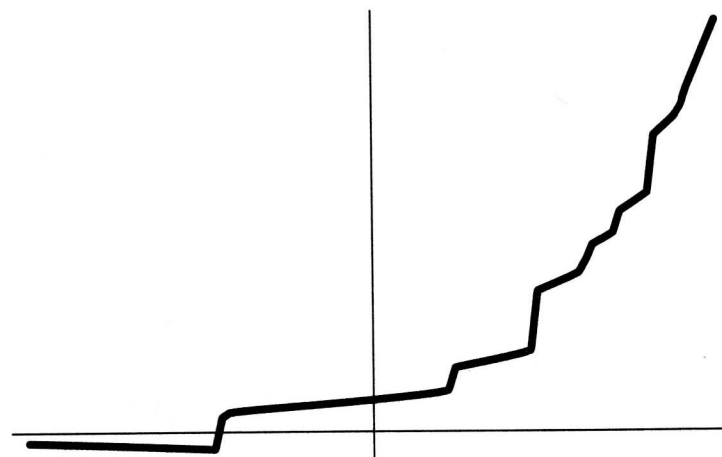
Euler

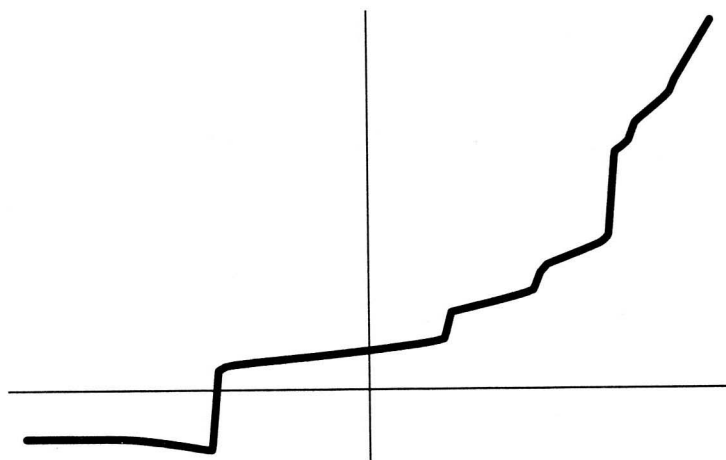
Heun

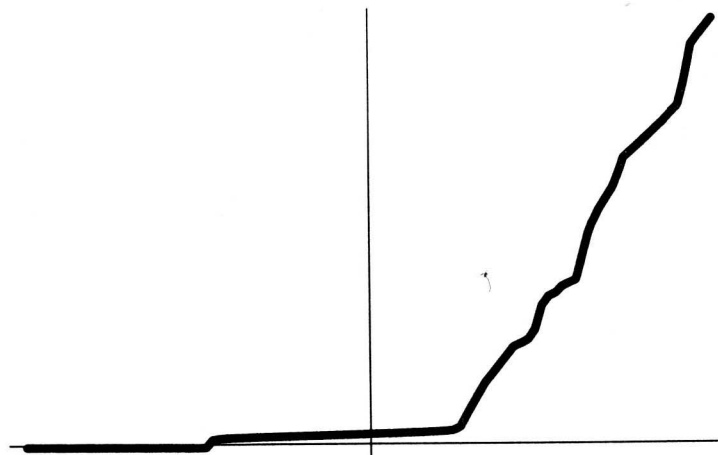
Runge-Kutta

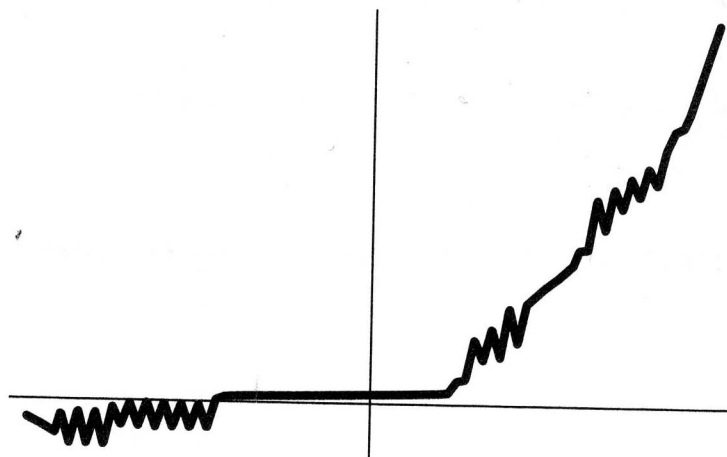
Runge-Kutta (45)

Implicit Runge-Kutta

Second-Order Euler

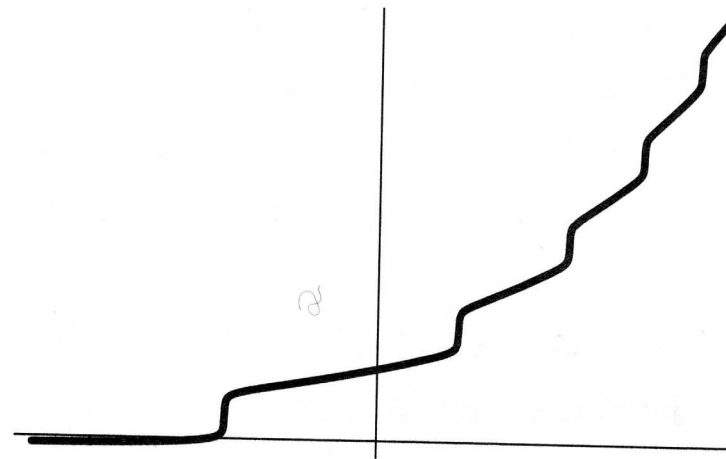
Milne

Adams-Bashforth

Bulirsch-Stoer

NDSolve